

Araştırma Makalesi/Research Article

Attila'nın Galya Seferi

Fatma Aysel Dıngıl Ilgın*

(ORCID: 0000-0002-3744-9659)

Makale Gönderim Tarihi

26.07.2022

Makale Kabul Tarihi

11.08.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Dıngıl Ilgın, F. A., "Attila'nın Galya Seferi", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (Eylül 2022): 681-707.

APA: Dıngıl Ilgın, F. A. (2022). Attila'nın Galya Seferi. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (2) , 681-707.

Öz

Avrupa Hunları Kavimler Göçü sonucunda Doğu Avrupa coğrafyasına geldiklerinde Avrasya'daki topluluklarla organize bir şekilde hareket etmişler ve daha bölgeye gelir gelmez büyük bir tehdit oluşturmuşlardır. Doğu ve batı yönünde sürekli olarak akınlarla ganimet ve toprak elde etmeye çalışan Avrupa Hunları Uldız döneminde diplomatik bir hamle ile Doğu ve Batı Roma imparatorlukları ile anlaşma yapmış ve topraklarını Tuna'dan Macaristan'a kadar genişletmişlerdir. Uldız'ın bu hamlesi daha sonraki yıllarda Avrupa Hunlarının dış politikasını da belirlemiştir. Attila'nın başarılarla dolu kağanlığının son dönemlerine rastlayan Galya Seferi, planlanması, gerçekleştirilmesi ve sonuçları bakımından Türk askeri geleneğinin izlerini taşıyan önemli bir seferdir. Seferin sonucu her ne kadar kaynaklarda Hunlar için büyük bir yenilgi olarak gösterilse de ayrıntılı biçimde incelendiğinde durum değişmektedir. Amacımız çalışmamızda Galya Seferi'ni hazırlayan sebepler, seferin gidişatı ve sonuçları hakkında ayrıntılı bilgiler vermektir.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, fatma.aysel@istanbul.edu.tr.

Assist. Prof. Dr., İstanbul University Faculty of Letters, Department of History, Türkiye.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Hunları, Roma İmparatorluğu, Galya Seferi, Attila, Aetius

Gaul Campaign of Attila

Abstract

When the European Huns came to Eastern Europe as a result of the Migration of Tribes, that they initiated, they acted in an organized manner with the communities in Eurasia and posed a great threat as soon as they arrived in the region. The European Huns, who were constantly trying to obtain booty and land with raids in the east and west, made agreements with the Eastern and Western Roman Empires with a diplomatic move during the Uldız period and expanded their lands from the Danube to Hungary. This move of Uldız also determined the foreign policy of the European Huns in the following years. The Gallic Expedition, which coincided with the last periods of Attila's successful reign, bears traces of the Turkish military tradition in terms of its planning, realization and results. Although the result of the campaign is shown as a great defeat for the Huns in the sources, the situation changes when examined in detail. In our study, we aim to give detailed information about the reasons that prepared the Gallic Expedition, the course and results of the expedition.

Keywords: European Huns, Roman Empire, Gallic Expedition, Attila, Aetius.

Kadim Türk tarihinin Avrupa'daki en güçlü temsilcilerinden biri olan Avrupa Hunları, yerleştikleri Panonya coğrafyasında tarih sahnesine çıkmaya başladıkları andan itibaren Avrupa'da adlarından söz ettirmişlerdir. Özellikle son derece planlı bir şekilde yürüttükleri askeri stratejileri, Türkistan'dan getirdikleri kağanlık teşkilatı anlayışı çerçevesinde şekillenmiş ve bu yönleri ile Avrupa'daki tüm topluluk ve devletlerden farklı olduklarını göstermişlerdir. Avrupa Hunları'nın ilk kağanı Balamir önderliğinde temelleri atılmaya başlanan Hun dış politikası Uldız ve Rua dönemlerinde büyük bir gelişme kaydetmiş, Attila başa geçtiğinde ise zirveye ulaşmıştır.

Rua döneminde Doğu Roma'ya karşı Batı Roma'ya yardım siyaseti Uldız döneminde de sürdürülmüştür. Galya seferi sırasında Attila'nın karşısında yer alan Aetius ile ilk münasebetler ise Rua devrinde başlamış ve Hun yardımcı birlikleri Batı Roma'ya onun döneminde gönderilmiştir. Aetius Hunlarla dostane ilişkiler içinde olmuş, onlar sayesinde 425-427 yıllarında Galya'da Vizigotları (Batı Gotları) bertaraf edebilmiştir. Hatta

daha sonra Attila'ya Batı Roma askerlerinin üstadı unvanı verilmesine öncülük emiştir. Ancak Attila bu unvanı Roma birliklerinin komutasını almak için kabul etmemiştir. Sadece bol miktarda tahıl almış ve kendi birliklerinin iâşesini sağlayabilmiştir¹. Aetius hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse 391 yılında Got asıllı bir babanın oğlu olarak Silistre'de dünyaya gelmiştir. 405 yılında henüz 14 yaşında iken bir anlaşma sonucunda Vizigot (Batı Gotları) Kralı Alarik'in yanına gönderilmiş ve 408 yılına kadar burada kalması planlanmıştır. 408 yılında da Hun hakanı Uldız'ın sarayına gönderilmiş ve muhtemelen 420'li yılların başında Karaton'un hükümdarlığı sırasında Hun sarayından ayrılmıştır. 425 yılında babasının yerine Galya komutanı olarak atanmış ve kısa zamanda büyük başarılarla imza atmıştır. 448 yılında isyan eden Bacaude'ları yenerek Galya Seferi sırasında önemli bir rol oynayacak olan liderleri Edekon'un Attila'ya kaçmasına neden olmuştur.

Attila ise keskin zekâsı, askeri alandaki üstün yetenekleri ve maneviyatı sayesinde devletin başına geçtiği andan itibaren kağanlık en parlak çağını yaşamaya başlamıştır. Atalarından miras kalan kağanlık geleneği ve kuta sahip olarak tüm dünyaya hakim olma anlayışının ışığında Avrupa Hun Hakanlığı'nın dış politikasını şekillendirmiş, bölgenin en güçlü devletlerine zor zamanlar yaşatmıştır. 434 yılında Doğu Roma İmparatorluğu ile Margus Barış Anlaşması'nı imzalayarak yönünü Balkanlara çevirmiştir. 441 ve 447 yıllarında gerçekleşen I. ve II. Balkan Seferleri sonucunda yapılan Anatolius Barışının şartları Doğu Roma İmparatorluğu'nu ekonomik ve diplomatik olarak son derece zorlamış ve Hunların aslında Doğu Roma'yı hâkimiyet altına almış olduğunun da bir göstergesi olmuştur. 445 yılından itibaren Attila kardeşi Bleda'nın ölümü üzerine tek başına hükümdar olarak gücünün zirvesine ulaşmıştır. Bir çobanın savaş tanrısı Ares'in kılıcının kendisine vermesi üzere de yenilmezliği tescillenmiştir. II. Balkan Seferi'nden sonra sıranın Batı Roma İmparatorluğu'na geldiğini düşünen Attila, gerekli hazırlıklarını yaparak hem Türk hem de Avrupa tarihinin dönüm noktalarından biri olan Galya Seferi'ni gerçekleştirmiştir. Sefer sırasında Batı Roma koalisyon orduları ile Hun koalisyon ordularının karşı karşıya geldiği Katalan Düzlükleri Savaşı çok sayıda kayıpla sonuçlanmış, Attila, planladığı dış politikasının

¹E. A. Thompson, *A History of Attila and the Huns*, The Clarendon Press, Oxford 1948, pp. 148.

gereklerini yerine getirmek üzere ertesi yıl yeniden Roma üzerine yürümüştür. Bu sefer sırasında tarih ve sanat eserlerinde kendisine büyük bir yer edinmiş olan Attila ve Papa Leo karşılaşması gerçekleşmiştir. Bu karşılaşma Attila ve Hun algısının bir yansıması olarak önemli bir örnek teşkil etmekte ve günümüzde Batı'daki algının da temellerini oluşturmaktadır.

Attila'nın Galya seferi hem planlanması hem de neredeyse Avrupa'da yaşayan bütün halkların kavuşma noktası olması açısından kaynaklarda kendisine oldukça fazla yer bulmuştur. Bu kaynaklar arasında birinci sırada Bizans kaynakları gelmektedir. Bizans kaynaklarında Galya Seferi hakkında bilgi veren ana kaynaklardan biri Mısırlı Olympiodoros'un eseridir. İtalya, Galya ve İspanya hakkında verdiği ayrıntılı bilgiler Galya Seferi açısından çağdaş olmasa da önemlidir. Gregory of Tours adlı eserde de Galya Seferi hakkında verdiği ayrıntılı bilgiler verilmiş ve Aetius'un Galya'yı Attila'ya karşı savunması bağlamında olaylar aktarılmıştır. Onun Hunlar hakkında verdiği bilgiler "Tanrı'nın kırbacı" unvanı ile bağdaştırılarak açıklanabilir. Zira o eserinin ikinci bölümünde Hunların Galya Seferi'nin bir ceza olarak görmüş ve Merovenjiyen Hanedanı'na mensup imparatorun kiliseye karşı işlediği günahlar neticesinde tıpkı Eski Ahit'teki İsrailoğulları gibi onun da karşısına ceza olarak Attila'nın çıkarıldığını anlatmıştır. Bu görüşlerini Attila'nın daha önce Orleans kentine gerçekleştirmiş olduğu kuşatmayı ilahî güçlerin etkisiyle geri çektiğini söyleyerek güçlendirmiştir. Hatta Aetius'un zaferinin de buna bağlı olduğunu yoksa Attila'ya karşı gelemeyeceğini söylemiştir². Kuzey İspanya kökenli tarihçi Hydatius, Galya bölgesine yakın bir yerde yaşadığı için seferle ilgili önemli bilgiler vermiştir. Yine VI. Yüzyılın önemli tarihçilerinden biri olan Jordanes ile Gregory of Tours'un çağdaşı olan Prokopios da Galya ve Attila'nın seferleri hakkında malumatları ile ünlü iki tarihçi olmalarına rağmen Galya Seferi hakkındaki görüşlerinde Aetius'u daha ön plana çıkarmışlar ve bu şekilde Attila'yı geri planda bırakma hatasına düşmüşlerdir. Aynı zamanda bir şair de olan piskopos Sidonius Apollinaris de aristokrat sınıfın yaşadığı olayları tasvir ederek Galya bölgesi ve Katalan Düzüklerinde yaşanan

²Gregory of Tours'un Galya Seferi ile ilgili verdiği bilgiler Jordanes veya Cassiodorus'tan şair Fortunatus aracılığıyla alınmış bilgilerdir. Ayrıca Aetius hakkında çok iyi bilgi sahibi olan Frigeridus'un kayıp tarihinden alıntılar yapmıştır. Bkz: Walter Goffart, *The Narrators of Barbarian History (A.D. 550-800)*, Princeton University Press, 1988, pp.14.

olayları ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır. Sidonius Apollinaris İmparator Avitus'a (455-456) yazdığı övgü dolu şiirinde Galya Seferi ile ilgili olarak "barbarların tümü kuzeyden bir anda Galya'ya döküldü" dizelerine yer vermiştir. Antakyalı İshak'ın eserinde de Hunların İstanbul kuşatmaları hakkında bilgi verilmektedir. Diyakoz Paul'un verdiği bilgilerde de Galya Seferi İtalya tarihinin bir dönüm noktası olarak anlatılmıştır. Attila ve savaşa katılan diğer tarafları İtalya'nın bir döneminden başka bir dönemine geçişte birer figür olarak gösterilmişler, Papa Leo ve Aziz Sverianus ise asıl kahramanlar olarak addedilmişlerdir³. Diyakoz Paul'un verdiği bilgilerde Attila'nın Galya seferine giderken yanında Papaz Oktor adlı birini götürdüğünü söylemesi Türk kültür tarihi açısından son derece önemlidir⁴. Bu bilgiden de anlaşılan Attila'nın Galya Seferi'ni aynı zamanda kiliseye karşı bir faaliyet olarak gerçekleştirmiş olmasıdır. Bu nedenle Galya seferi dünya tarihinde askeri yönünün yanı sıra din, psikoloji ve sanat yönleri ile de ses getirmiştir.

Resim 1. Raphael tarafından çizilen "Attila'nın geri çekilmesi" adlı ünlü tablo⁵

³ Goffart, *a.g.e.*, pp.369.

⁴ Goffart, *a.g.e.*, pp.374. Attila bu kişiyi yanında kehanette bulunması için götürmüş ve savaş hakkında görüşlerini almak istemiştir. Ayrıca isminin Attila'nın amcası Oktor ile benzerliği Türk kültürünün temeli olan atalar kültü bakımından son derece manidardır.

⁵Bu tabloda Attila Po'nun bir kolu olan Mincio'yu geçmek üzereyken Papa tarafından durdurulduğu hatta ellerinde kılıçları ile Aziz Peter ve Paul'un Attila'yı korkutmak için Papa'nın üzerinde durmalarını anlatılmaktadır. Nic Fields, *Attila the Hun Leadership, Strategy, Conflict*, Osprey Publishing, 2015, pp. 28.

Attila'nın yönünü Doğu Roma İmparatorluğu'na son olarak 447 yılında çevirmesi ile II. Theodosius (401-450) büyük bir sarsıntı yaşamıştır. Çünkü mor imparatorluk giysisini giyen II. Theodosius dedesi büyük Theodosius ile aynı adı taşımaktan başka bir kabiliyete sahip değildir. Bu nedenle İstanbul'un dört bir yanını bugün kendi adı ile anılan surlarla çevirerek korumaya çekilmiştir. Düşmanın surları aşamayacağını ve bir meydan savaşı yaşanmayacağını tahmin ederek yaptığı bu hamle Attila'nın ayak sesleri ile hayal kırıklığına uğramış şehrin surları aynı yıl yaşanan büyük deprem nedeniyle pek çok yerden yıkılmıştır. Şehrin ileri gelenleri derhal surları onarmaya girişmişlerdir. Attila'nın son derece güçlü gelen ayak sesleri ordusunda salgın bir hastalığın yayılması ve bu yüzdenseferini yarıda keserek Macar ovalarındaki yurduna geri dönmek zorunda kalmasına sebep olmuştur⁶. Bu yüzden kısa bir süre olsa da için

⁶Anatolius Barışı'nın şartlarından Doğu Roma'yı en çok zorlayan şart yıllık verginin üç katına çıkarılması olmuş ve imparator bu durumdan kurtulabilmek için Attila'ya bir suikast düzenlemeye karar vermiştir. 448 yılında Edekon, Orestes, Priskos, Maximinus ve suikasti gerçekleştirecek olan Bigila'nın içinde bulunduğu elçilik heyeti Hun yurduna ulaşmıştır. Ancak Doğu Roma toprakları içerisinde kendi sorunları olan Edekon Attila'ya beslediği müttefiklik duyguları ile suikasti ona haber vermiştir. Bunun üzerine Attila Theodosius'a hitaben kendisine haraç veren biri olarak onun kölesi durumuna düştüğünü ancak kölelik onurunu bile koruyamayarak efendisine ihanet ettiğini belirten bir mektup göndermiş ve suikastten haberinin olduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine İmparator Attila'yı yatıştırmak için yeni bir heyet göndermiş fakat düşünülenin aksine Attila bu kez çok sakin davranmıştır. Zira Theodosius'u bu duruma sokmak ona yetmiş, yönünü Batı Roma'ya çevirmek için arayışlara girişmiştir. Bu nedenle gelen elçilerden yalnızca Slyvanus'un iadesini talep etmiştir. 449 yılında Attila ile barış yapmak için gelen elçilik heyeti Attila'ya çeşitli hediyeler getirmişler, Attila ve Bleda'nın katibi olan Constantinus Sirmium şehrinin esir düşmesi durumunda şehrin psikoposundan kendisini kurtarması için altın kâseleri fidye olarak vermesini istemiştir. Constantinus Sirmium şehrinin psikoposundan aldığı kâseleri Slyvanus adlı bir kişiye yine altın karşılığında vermiş ve bir anlaşma yapmıştır. Anlaşmaya göre eğer Constantinus altınları geri ödeyemez ise Slyvanus kâseleri istediği gibi kullanabilme hakkına sahip olacaktı. Yapılan bu anlaşma Attila ve Bleda tarafından duyulunca Constantinus kazığa oturtularak idam edilmiştir. Bunun üzerine Batı Roma, elçi göndererek Attila'ya Slyvanus'un kaseleri yalnızca rehin olarak aldığını, aslında bir suçunun olmadığını ve eğer onu istemekten vazgeçerse kaselerin değeri kadar altının kendisine verileceğini söyleyerek onu sakinleştirmeye çalışmıştı. Ancak Attila ikna olmamış ve Slyvanus'un derhal kendisine verilmesini aksi takdirde savaş açacağını söylemiştir. Attila'nın bu isteği bazı tarihçiler tarafından her ne kadar savaş açmak için bahane üretmiş olduğu şeklinde yorumlansa da kanaatimizce kadim Türk töresinin hükümleri burada devreye girmiş bulunmaktadır. Eski Türk toplumunda hırsızlık adam öldürme ve zinadan sonra en büyük ikinci suç olarak sayılmaktadır. Türk kültürünün Avrupa'daki temsilcileri Avrupa Hunlarında da bu durum

İstanbul Attila'dan kurtulmuş oluyordu⁷. Attila Galya Seferi'ne başlamadan önce Doğu Roma İmparatorluğu'nda da önemli gelişmeler olmuştur. Attan düşerek ani bir şekilde ölen II. Theodosius'un yerine Marcian (450-457) geçmiştir. Attila kendisine ödemeleri gereken vergiyi yeni imparatora hatırlattığı zaman o: "dostlarım için hediyelerim düşmanlarım için ise ordularım var." diyerek Attila'ya cesur bir cevap vermiştir. Ancak oldukça zor bir dönemden geçen Doğu Roma İmparatorluğu için fazlasıyla korkusuzca olan bu sözler Attila'yı kızdırmış olsa da diplomatik planlarından vazgeçmeyerek sadece tehdit etmekle yetinmiştir. Daha sonra Batı Roma imparatoru Valentinianus'a (419-455) elçi göndererek elçiden " benim ve sizin efendiniz olan Attila, benim aracılığımla sizden bu sarayı kendisi için hazırlamanızı emrediyor"⁸ demesini istemiş ve bu şekilde son derece kendinden emin bir mesaj vermiş ve yönünü batıya çevirmiştir. Bu küstahça tavır karşısında Batı Roma'nın güçlü ismi Aetius Got Kralı Theodorikten yardım istemek zorunda kalmıştır. Attila daha ilk başta akıllı bir biçimde psikolojik bir üstünlük sağlamayı başarmıştır. Ayrıca Batı Roma'yı Attila konusunda sarsmış ve artık Aetius ile dostluğuna güvenemeyeceklerini, hedefin Vizigotlar (Batı Gotları) olmadığını ve Attila durdurulmazsa ilerleyişinin Roma düşene kadar devam edeceğini anlamalarını sağlamıştır⁹.

448 yılında aslen bir doktor olan eğitilmiş, bilgili köylü (Bacaudlar)¹⁰ isyancılarından Edekon¹¹ Attila'nın Galya Seferi'nin stratejisini belirlemede

aynı kalmış ve bu hırsızlık olayı ölümlerle sonuçlanmıştır. Bkz: Hrvoje Gracanin, "The Western Roman Embassy to the Court of Attila in A.D. 449", *Byzantinoslavica*, Vol. LXI, Prague 2003, pp. 61.

⁷Michael A. Babcock, *The Night Attila Died*, Berkley Books, New-York, 2005, pp.9.

⁸Ayşe Kazdal, *Bizans Kaynaklarından Zosimus ve Malalas'ın Eserlerinde Türkler (Tercüme, Tahlil)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2915, s. 57.

⁹John Man, *Attila The Barbarian King Who Challenged Rome*, Thomas Dunne Books, New York 2006, pp. 209.

¹⁰Bacaudların vergi memurlarının baskısı altında ezilen köylü bir halk oldukları ve bu ayaklanmalarına bazı aydınların da sempati duyduğunu, barbarların ise özgürlük temsilcisi oldukları ve bu nedenle de başlarındaki kişinin Attila'ya sığındığı bilinmektedir. Bkz: István Boná, *Das Hunnenreich*, Konrad Theiss Verlag, Corvina 1991, s. 102.

¹¹Edekon entelektüel bir kişidir ve Galya'da haksız uygulamalara karşı son derece bilinçli bir isyan çıkarmıştır. Bkz: Boná, *a.g.e.*, s. 100. Aynı zamanda Attila'nın sırdaşı ve habercisi olan kişidir. Bkz: Gyula Moravcsik, *Byzantinoturcica Sprachreste der Türkvölker in den Byzantinischen Quellen*, C:II, Brill, Leiden 1983, s. 121.

etkili bir rol üstlenmiştir¹². Ayrıca Attila'nın dağınık halde yaşayan ve müttefiki olabilecek bütün boylarla diplomatik ilişkileri de sonuç vermiş ve Attila 451 yılında içlerinde başta Germenler olmak üzere, Gepidler, Ostrogotlar, Rugiler, Edekon'un başında bulunduğu Skirler, Alamanlar, Heruller ve Burgundlardan oluşan ordusu ile Galya seferine çıkmıştır¹³. İtil'den Atlantik'e kadar bütün halkların bir araya geldiği bir karşılaşma yaşanmıştır¹⁴.

Batı Roma başkumandanı Aetius Doğu Roma ile Attila arasında yaşananların farkına varmış, Hunlara ödemeleri gereken vergiyi günü gününe ödemelerine rağmen Attila'nın yeni hedefinin kendisi olacağını da fark etmiş ve Attila'ya karşı müttefikler aramaya girişmiştir. Tam da bu sırada III. Valentianus'un kız kardeşi ve Gallia Plicidia'nın kızı olan Honoria annesinin ölümünden sonra ağabeyinin kendisini bekar bırakarak tahta çıkmasını engelleme girişimine karşılık 450 yılında Attila'ya bir nişan yüzüğü göndermiştir. Ancak kardeşi III. Valentinianus durumu öğrenince onu bir kuleye kapatmıştır. Jordanes'in verdiği bilgilere göre Honoria kapatıldığı kuleden intikam almak için Attila'ya haber vermek istemiş ve bunun için gizlice bir harem ağası göndermiştir¹⁵. Bunun üzerine Attila, Honoria'yı ve imparatorluk topraklarının yarısını çeyiz olarak göndermedikleri takdirde İtalya'yı işgal edeceğini haber vermiştir¹⁶. Ancak Valentinianus cevap olarak Honoria'yı başkasıyla evlendirdiğini ve Roma tahtının bir kadının değil yalnızca bir erkeğin egemenliğinde olabileceğini söylemiştir¹⁷.

¹² Boná, *a.g.e.*, s. 90.

¹³ Boná, *a.g.e.*, s. 92.

¹⁴ Colin Douglas Gordon, *The Age of Attila*, The University of Michigan Press, 1961, pp. 107.

¹⁵ Wilhelm Martens, *Jordanes Gotengeschichte Auszüge aus seiner Römischen Geschichte*, Leipzig, Franz Dunder Verlag, 1884, s. 71.

¹⁶ Babcock, *a.g.e.*, pp. 8.

¹⁷ Man, *a.g.e.*, pp. 207.

Resim 2. V. yüzyıldan kalma haç ortasındaki madalyonda muhtemelen Gallia Placidia ve iki çocuğu (III. Valentinianus ve Honoria) temsil edilmektedir. (Museo Civica dell’Eta Cristiana, Brescia, İtalya)¹⁸

Batı Roma İmparatorluğu’nda III. Valentinianus dönemi aslında görünmez, etkisiz bir imparatorun dönemi olarak görülmüştür. Çağdaş kaynaklar Aetius’un fikirlerinin ve faaliyetlerinin egemen olduğu yönünde hemfikirdirler. Bu nedenle Valentinianus’un bir lutlama sırasında Aetius’u sağ ve sol elini kesmek suretiyle öldürdüğünü ve Sidonius Apollinaris’in verdiği bilgilere göre de bu hamlenin imparatorluğun sonunu getirdiği bilinmektedir¹⁹. Ancak Ernst Stein’in ortaya attığı teze göre de Aetius başından beri aristokrasinin gücünü kullanarak imparatora karşı bir tavır takınmış ve bu durum imparatorluğun sonunu getirmiştir²⁰. Stein, Aetius’un politikasını şu şekilde açıklamaktadır: Zengin toprak sahiplerini imparatorluğa karşı kıskırtarak imparatorluk hazinesinin boş kalmasını sağlayan Aetius böylece orduyu tamamen elinde tutabilmiştir. Ancak ordudaki diğer komutanlara çok fazla güvenemeyeceği için Hunlarla olan dostluğunu kullanarak kendine özgü bir ordu da oluşturmuştur. Bu da onun imparatorluk içindeki kudretini arttırmıştır. 450 ‘li yıllarda artık bu büyük

¹⁸Babcock, *a.g.e.*, pp. 168.

¹⁹Briggs L. Twyman, “Aetius and the Aristocracy”, *Historia: Zeitschrift für die Geschichte*, Vol: XIX, No:4, 1970, pp. 480.

²⁰Twyman, *a.g.m.*, pp. 480.

toprak sahipleri aristokrasinin tek hâkimi olmuşlardır ki bunlar aynı zamanda imparatorluk topraklarındaki Galya'nın da tek hâkimi haline gelmişlerdir²¹.

Resim 3. Ravenna'da III. Valentinianus adına basılmış altın bir solidi²².

Galya seferinde diğer yandan Vizigotlar (Batı Gotları) da bir anahtar konumunda olmuşlardır çünkü o sırada hem Romalıların hem de Hunların düşmanı idiler. Onların önemli bir aktör olduklarını çok iyi bilen Attila onlara karşı öyle akıllıca bir hamle yapmıştır ki Vizigotların (Batı Gotlarının) onun acemi bir diplomat olduğunu düşünmelerini sağlamıştır²³. Şöyle ki: Vizigotların (Batı Gotları) efendileri olan Hunlardan kaçtıklarını ve geri gelmelerinin gerektiğini söyleyerek yalandan bir tartışma yaratmıştır. Romalılar buna çok sevinmişlerdir ancak Attila Vizigotlara (Batı Gotlarına) haber göndererek gerçek düşmanlarının Romalılar olduğunu ısrarla hatırlatmıştır. Bu arada Theodorik'in kızı ile Vandal Kralı'nın oğlu Hunerik meselesi²⁴ yüzünden

²¹Twyman, *a.g.m.* pp. 482.

²²Bu solidi üzerinde III. Valentinianus sağ elinde Hıristiyanlığı simgeleyen bir haç, sol elinde galibiyeti işaret eden bir melek ve ayağında da zaferin habercisi insan başlı bir yılan taşımaktadır. Ancak bunlar yalnızca bir algı oluşturma çabası idi. Zira uzun hükümdarlık döneminde Galya dahil batının parçalanmasına şahitlik etmişti. Bkz: Fields, *a.g.e.*, pp. 43.

²³Man, *a.g.e.*, pp. 199.

²⁴Vandal Kralı Geiserik'in oğlu Hunerik ile Vizigot (Batı Gotları) Kralı Theodorid'in kızı evliydi. İlk başlarda mutlu bir evlilikleri olsa da Hunerik'in çocuklarına bile zalimlik etmesi ve eşinin burnunu keserek babasına göndermesi üzerine Vizigot (Batı Gotları) Kralı intikam almak için bir fırsat aramasına sebep oldu. Bkz: Martens, *a.g.e.*, s. 59.

Vizigotlar (Batı Gotları) ile Vandalların arası da açık olduğu için Vandal Kralı Geiserik Vizigotlara (Batı Gotları) vurulacak bir darbeyi merakla beklemiştir. Eğer Attila bunu başarabilirse Hazar'dan Atlantik'e kadar olan bütün bölgeye hakim olacaktı²⁵.

Bu sırada Frankların da "yarı efsanevi Merovenj" olarak bilinen kralları ölmüş ve sonrasında Frank-Roma ilişkileri bir karmaşa içine girmiştir. Frank Kralı'nın iki oğlunun taht mücadelesine girişmesi, Attila'nın dikkatini iyice batıya çevirmesine neden olmuştur. Aetius, kralın oğullarından Priskos'un Attila'nın Galya Seferi'nden yaklaşık bir yıl önce bir sefaretî sırasında gördüklerinden yola çıkarak ifade ettiğî üzere "henüz yanaklarında şeftali tüyü olmayan ve sarı saçları omuzlarına dökülecek kadar uzun olan bir delikanlı"yı desteklemiştir. Diğer oğlu ise Attila'yı kendi tarafına çekmek için uğraşmıştır zira Attila'yı kesin bir kazanan olarak görmüştür. Ancak Aetius'un desteklediğî oğul²⁶ tahta çıkmıştır²⁷. Bu durum Attila'nın Galya seferinin gidişatını etkilemiştir. Ayrıca Vandal Kralı Geiserik de 412 yılında Galya'ya yerleşen Vizigotlar (Batı Gotları) ile anlaşmazlıklarından ötürü Attila'nın Galya Seferi'ne uzaktan destek vermiştir²⁸.

451 yılının 23 Nisan günü rahip Adelfius İmparator Marcian'a Doğu Roma tahtına geçişini kutlamak üzere bir mektup göndermiştir. Bu mektup uzun sürecek yazışmalar sürecinin de bir başlangıcını oluşturmaktadır. Papa Leo kilise içindeki karışıklıkları çok iyi bildiğî için kilise barışından ilk bahseden kişidir²⁹. Mektuplara bunu yazdırmasının sebebi ise kilise barışının sağlanmasında imparatorun desteğini almaktır³⁰. Hatta bu tarihten iki hafta önce 7 Nisan'da kilise için en kutsal

²⁵Man, *a.g.e.*, pp. 200-201.

²⁶Hakkında çok fazla bilgiye ulaşamadığımı< bu kral, bazı kaynaklara göre Fransa'nın ilk kralı olan Clovis'in babasıdır. Bkz: Babcock, *a.g.e.*, pp. 181.

²⁷Babcock, *a.g.e.*, pp. 180-181.

²⁸Babcock, *a.g.e.*, pp. 181.

²⁹ Attila'nın seferleri 1944'te Normandiya Çıkarması'na kadar Avrupa'nın göremeyeceğî büyüklükte seferler olarak tasvir edilmektedir

³⁰Papa Leo Attila'nın batının şehirlerini yağmaladığî ve Hıristiyan dünyasındaki ayrışmalar nedeniyle 451 yılında İtalya'da bir konsil toplanmasını istedi. Ancak İmparator Marcian konsilin Chalcedon'da (Kadıköy) toplanmasının Konstantinopolis'e daha yakın olmasından dolayı Tuna üzerinden gelebilecek herhangi bir saldırıya hemen müdahale edebilmek adına daha uygun olacağını söyledi ve konsil 8 Ekim 451 tarihinde yaklaşık dört yüz piskoposun katılımı ile toplandı.

gün olan Paskalya'da Attila'nın Metz'i kuşattığından bahsetmiştir. Attila ordusunu Galya'ya yönlendirmeden önce burada yağma yapmış, Papa Leo da bu durumu mektubuna konu ederek Doğu Roma'dan askerî yardım talebinde bulunmuştur. Papa Leo'nun öncelikli işinin kilise ve düzeni olmasına rağmen Attila'nın faaliyetleri o denli güçlü bir etki yaratmıştır ki Papa'nın bile gündemi haline gelmiştir. Papa Leo mektubunda kendisini ve imparator Marcian'ı kastederek imparatorluğun iki yöneticisinin birlikte hareket ederlerse Hunları durdurabilecekleri inancını taşıdığını söylemiştir³¹. Çünkü Papa Leo imparatorluğun güvenliğinin kilisenin de güvenliğini sağlayacağını bilincine varmıştır bu nedenle kilise ve imparatorluk arasında net bir ayırım yapamamıştır³². Bu sırada Galya yıpranmış elli yıldır, Vandalların, Alanların, Hunların, Suevilerin, Gotların adeta oyun sahası haline gelmiştir³³.

Hun ordusunun Galya bölgesine yaptığı akınlar sonucunda Güney Rusya sınırı önemini kaybetmeye başlayarak ve Hun sınırı daha batıya doğru kaymıştır. Bu sınır değişimi arkeolojik bakıyelere de yansımış Galya ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinde Hun kazanları ortaya çıkarılmıştır³⁴. Ayrıca 450'li yıllarda Attila'nın yağma ve haraç ekonomisini Hun iktisadi hayatında daha baskın hale getirmesi Galya Seferi'nin ekonomik anlamda da bir amaç taşıdığını gözler önüne sermektedir³⁵.

Attila, Galya Seferi'ne çıkmadan önce Roma'ya mektup yazarak isteklerini dile getirmiştir. Özellikle Gotlar ve Romalılar arasındaki ittifakı bozmak amacıyla bu mektubu göndermiştir. Aynı anda da Gotlar'a da bir mektup göndererek Romalılar'a karşı kendi saflarında savaşmalarını istemiştir. Aslında Attila Galya Seferi'ne çıkmayı çoktan aklına koymuş, bu mektuplarla yalnızca karşısındaki düşman kuvvetlerine yönelik bir politika yürütmüştür. Zaten mektuplar daha yerlerine ulaşmadan Attila ordusunu çoktan Galya'da konuşlandırmıştır.

³¹Otto Maenchen- Helfen, *The World of the Huns*, University of California Press, London 1973, pp. 130.

³²Babcock, *a.g.e.*, pp.177.

³³Man, *a.g.e.*, 194.

³⁴Gyula Laszlo, "The Significance of the Hun Golden Bow", *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Tom: I, No: 1-2, Budapest 1951, s. 102.

³⁵David Jäger, *Plündern in Gallien 451-592*, De Gruyter, Berlin 2017, s. 115.

Bizans kaynaklarından Jordanes seferde Attila'nın ordusunun 500.000 kişiden ibaret olduğunu söylemektedir ancak Geç Antik Çağ'da hiçbir barbar olarak adlandırılan hiçbir topluluk bu sayıda askere sahip değildir. Keza Roma ordusu bile bu sayılara ulaşamamıştır. Bu nedenle Jordanes'in bunu söylemesinin sebebi zaferin abartılmasına zemin hazırlamaktan başka bir şey değildir. 19 Haziran 451 tarihinde Aetius'un kumandasındaki ordu ile Attila'nın birlikleri ilk kez karşılaşmış ancak Franklar'la Gepidler bilinmeyen bir nedenden dolayı çatışmışlar ve büyük kayıplar vermişlerdir. Attila, Germen ve Slavlardan da yardım alarak 200.000 kişiden oluştuğu ifade edilen ordusu ile 20 Haziran 451 tarihinde Katalan düzlüklerinde Aetius kumandasındaki Roma ordusu ile yeniden karşılaşmıştır. Attila'nın ordusunun sayısı hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı antik yazarlar Jordanes'in ifade ettiği gibi beş yüz bin derken³⁶, çağdaş yazarlar otuz bin kadar olduklarını iddia etmektedirler³⁷. Ancak ordunun sadece insanlardan oluşmadığı düşünülürse dört tekerlekli arabalar ve atlar gibi yardımcı öğelerin de varlığı göz önüne alındığında Hunların ordusunun bu denli büyük görünmesine şaşırılmamalıdır. Zira karşı tarafa baştan bir psikolojik üstünlük sağlamayı da beraberinde getiren bu durum savaşın başlangıcında Hunların lehine bir ortamın oluşmasına neden olmuştur³⁸. Ayrıca diğer çağdaş yazarlar da aşağı yukarı benzer bir rakam vermişlerdir ki bu Attila'nın yaratmış olduğu paniğin bir yansıması olarak yorumlanmıştır³⁹. Bu panik o denli büyük olmuştur ki çağdaş yazarlardan Sidonius Apollinaris Attila ile birlikte gelen kavimlerden hâlihazırda yok olmuş olanları⁴⁰ bile zikretmiştir⁴¹. Bu arada Hun ordusunda savaşan kadın savaşçıların olduğunu da söyleyebiliriz zira Hun Kağanlığı'nda kağan eşlerinin yani hatunların kendilerine ait şehirleri olduğunu biliyoruz. Ayrıca Sabirlerde Boğarık Hatun'un kağanlık ve ordu yönettiğini, Utigurlarda da Akkagaz adlı bir kadın yöneticinin

³⁶Wilhelm Martens, *a.g.e.*, s. 58.

³⁷Evan Michael Schultheis, *The Battle of the Catalaunian Fields AD 451*, Pen&Sword Military, Philadelphia 2019, pp.54.

³⁸Schultheis, *a.g.e.*, pp. 56.

³⁹Thompson, *a.g.e.*, pp. 135.

⁴⁰Bastarnia, Brucri, Geloni, Neuri ve Bellonoti boyları böyledir. Bkz: *The Complete Works of Sidonius Apollinaris*, Delphi Classics, 2017, pp. 527.

⁴¹Thompson, *a.g.e.*, pp. 135.

bulduğunu göz önüne alırsak Hun ordusundaki kadın birliklerinin varlığından da söz edebiliriz⁴².

Attila savaş kararını vermeden önce ön Türk kültüründe bir gelenek halini alarak devam eden kahinlere danışma geleneğini de devam ettirmiş ve bir kahine danışmıştır. Bir kurban hayvanının kemikleri ateşe atılarak kemiklerinin özellikle de kürek kemiklerinin çatlaklarından savaşın kaderi tahmin edilmiştir. Kahinler, Attila'ya düşman komutanının savaşta öleceğini⁴³ söyleyince Attila bunu Aetius ile ilişkilendirerek savaş kararı vermiştir ancak yanlış olduğunu savaş sırasında Theoderik öldüğünde anlamıştır.

Attila ordusu ile harekete geçmiş, Ren Irmağı'nı geçerek ordusunun sol kanadını Metz'e, sağ kanadını da Paris ve oradan da Orleans'a doğru göndermiştir. Attila Galya'dan çıktığında arkasında yağmalanmış birçok şehir bırakmış, şehirler halkın ve yöneticilerinin el ele vermesi ile uzun zaman sonra toparlanabilmiştir.

Attila savaş sırasında taktik olarak geleneksel bir yol izlemiş, Aetius'un süvarilerini kanatlarda konuşlandıracağını bildiği için kanatlara süvariler yerleştirmiştir. Böylece merkezdeki konuma hâkim olmayı ve düşmanı çember içine almayı amaçlamıştır. Öncelikle uzaktan düşmanı yıpratmak üzere harekete geçen Attila'nın atlıları peş peşe çıkararak karşı tarafı ok yağmuruna tutacak ve geri çekileceklerdi. Ayrıca yüksek irtifadan dolayı oklar dikey inecekleri alanlara atılarak iki yönlü bir saldırı planları hazırlanmıştır. Zaten Hunların savaşlarda bu denli yıkıcı bir etki bırakmalarının nedeni de uyguladıkları bu taktiklerdir⁴⁴. Bu durum düşman zayıflayana ve morali bozulana kadar devam edecektir⁴⁵. Zayıflama ve bozulma emareleri görüldüğünde de asıl karşılaşma için yaklaşacaklardı⁴⁶. Ancak Katalan düzlüklerinde durum böyle olmadı. Aetius klasik bir Romalı general değildi. Hunları çok iyi tanıyordu.

⁴²Schultheis, *a.g.e.*, pp.44.

⁴³Franz Altheim, *Geschichte der Hunnen*, Vierter Band, Walter de Gruyter, Berlin 1975, s. 321.

⁴⁴Schultheis, *a.g.e.*, pp.47.

⁴⁵Hunlar Hollywood filmi sahnesi gibi deriler ve kürklerle Avrupa'ya gelmemişlerdi. Aksine hepsi Avrupa'yı askeri olarak dize getirecek ölçüde iyi silahlanmış ve parlak kıyafetli olarak gelmişlerdir. Bkz: Schultheis, *a.g.e.*, pp.43.

⁴⁶Fields, *a.g.e.*, pp. 35.

Attila'nın taktiklerini önceden tahmin etmiş ve aşağı yukarı Hunlarla aynı savaş taktiklerine sahip olan Alanları merkezde konuşlandırarak yukarıdan harekete geçen Hunların Alanlarla yüz yüze kalmalarını istemiştir. Uzun yıllardır Roma ordusunda savaşan Alanlar, Hunların vurkaç taktiklerini bu şekilde engelleyebileceklerine inanmışlardır. Aetius, böylece Attila'nın hangi kanada yöneleceği konusunda kafasının karışacağını ummuş ve Attila'nın kanatlarını yok etmek için zaman kazanmayı planlamıştır. Savaş sırasında Attila'nın kuvvetleri Aetius'un sağında bulunan tepeyi işgal etmiş, Aetius ise Gepidlere bakan sol tarafı ele geçirmiştir. Theorismund komutasındaki Vizigot (Batı Gotları) birlikleri ve Alanların yardımı ile tepeyi ele geçirmeyi başaran Aetius güçlü bir konuma ulaşmıştır. Attila'nın onu bu güçlü konumdan çıkarması gerekmiş ancak tepeye çıkan yokuşu tırmanırken geri püskürtülmüşlerdir. Ordusunun morali bozulunca Attila onlara moral vermek için yüksek yerleri ele geçirdiklerini ve düşmanın meydanlarda savaşmaktan kaçındıklarını söylemiştir. Bu sırada Attila'nın savaştan önce fikrini aldığı kahinin söylediği gibi Theoderik savaş meydanında ölmüş, birlikleri devralan oğlu Theorismund Attila'nın yerini tespit ederek hücumu geçmiştir. Attila geri çekilmek durumunda kalmış ve müttefik birlikler de dahil olmak üzere orduda büyük bir karışıklık yaşanmıştır. Gece olunca herkes karagahına çekilmiş ve ertesi gün sanki savaşı kazanmış gibi hisseden Aetius'un birlikleri yine de temkinli davranmışlardır çünkü Attila'nın büyük bir felakete uğramadıkça savaştan kaçmayacağını farkında olmuşlardır⁴⁷. Savaş sırasında aldığı darbelerden sonra Attila ordusunu bir arada tutabilmek için alıştıkları şekilde her zamanki gibi savaşmalarını, yaralansalar dahi karşı tarafa ölüm götürmelerini emretmiştir⁴⁸. Ancak Attila birliklerinin dağılması ile toparlanamamış, geri çekilmeye başlamış ve Aetius karşısında büyük bir itibar kaybına uğramıştır. Bu durum daha sonra olası bir Galya Seferi'ne çıkarken Attila'nın müttefik bulmasını da zorlaştıracaktır. Bunun yanında Aetius'un geri çekilmeye neden izin vermiş olabileceği de merak edilen bir konu olmuştur. Aetius, Attila'nın amcaları Rua ve Oktar'ın yakın arkadaşları olduğu için Attila ile dostluğu sürdürmek istemiş ve Hun askeri gücünden daha sonra yararlanabilmek ümidiyle onları uzaklaştırmamayı yeğlemiştir. Ayrıca Aetius'ta ordusunda kayıplar

⁴⁷Ian Hughes, *Aetius Attila's Nemesis*, Great Britain 2012, pp. 689-700.

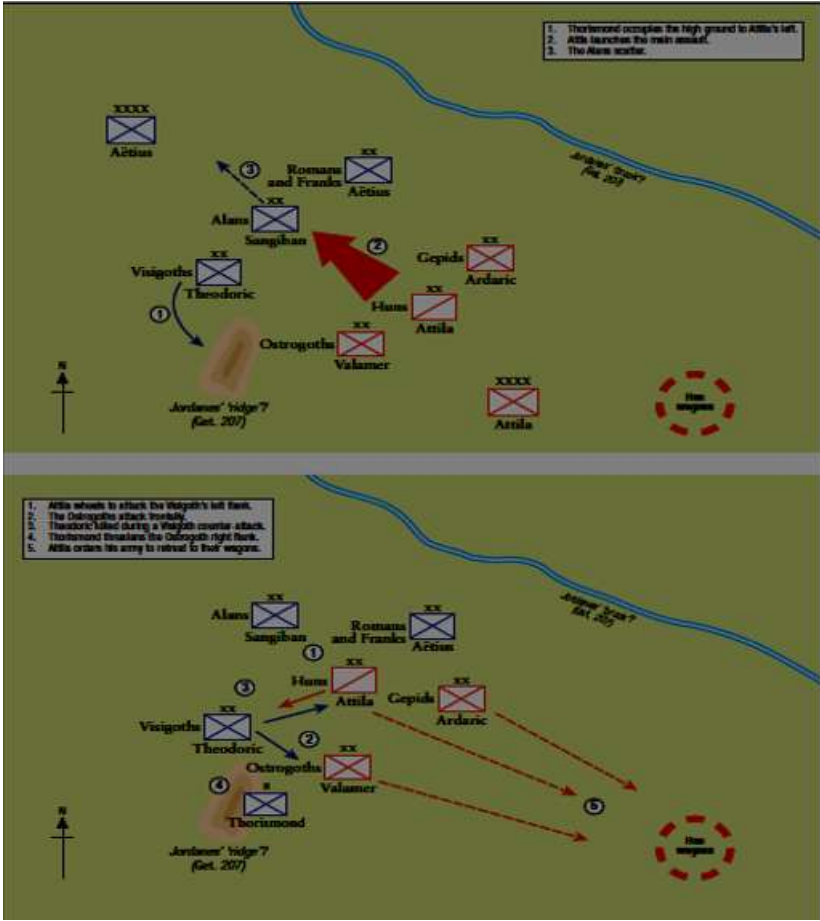
⁴⁸Wilhelm Martens, *a.g.e.*, s. 65.

vermiş, en yakın müttefiklerinden biri olan Theoderik'i bu savaşta kaybetmiştir. Bu nedenle daha fazla kayıp vermemek adına ordularını dağıtmayı tercih etmiştir.

Tarihçilerin Katalan Düzlükleri adını verdikleri bölgede yaşanan savaşın galibi ve mağlubu konusunda tartışmalar olsa da Batılı kaynaklar Attila'nın mağlup olduğunu yazmaktadırlar. Ancak yaşananlara bakıldığında bu konu tartışmaya hala açıktır⁴⁹. Zira Batı bu savaşı Avrupa'nın Hunlardan kurtulduğu son derece belirleyici bir savaş olarak literatüre işlemiş ve Batı Roma'nın en büyük zaferi olarak göstermiştir. Ancak gerçek bu şekilde değildir. Verilen büyük kayıplara bakılırsa iki taraf ta kazanmamıştır. Hatta çok farklı boylardan oluşan ordusunun kalan kısmını bir arada tutarak Macar ovalarına çekilen ve bir sonraki yıl güçlü bir şekilde yeniden saldıran Attila daha başarılı görünmektedir⁵⁰.

⁴⁹Brahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken, İstanbul 2007, s. 79-81.

⁵⁰Fields, *a.g.e.*, pp. 38.

Resim 4. Katalan Düzükleri'nde Attila ve diğer orduların konumu⁵¹

Bu şekilde bakıldığında Attila istediğini almış, Batı Roma kuvvetlerine ağır kayıplar verdirmiştir. Ayrıca Aetius'da büyük bir itibar kaybına uğramıştır. Savaşın yankıları sonrasında bütün Avrupa'yı sarmıştır. Bu savaş, modern Avrupa'yı şekillendiren bir savaş olarak görülmüştür. Attila eğer kazanmış olsaydı Karadeniz ve Adriyatik arasında hakimiyet kurmuş olacak ve Hıristiyanlık büyük bir darbe alacaktı. Bu durum

⁵¹Fields, *a. g. e.*, pp. 34.

Avrupa'nın hem etnik hem de kültürel yapısını değiştirdiği gibi, etkileri de günümüze kadar devam edecek;⁵² hatta kendi dönemi için sonraki araştırmacılar tarafından "Avrupa'nın Cengiz Han'ı" olarak nitelendirilecekti⁵³. Medeni ve şehirliilerin konargöçerler tarafından bu denli zora sokulmuş olması Avrupa'nın bundan sonra Hunları yenilmesi çok zor rakipleri olarak görmelerini sağlayacaktı. Romalılar ve Germenler Avrupa'da sonraki bin yılın kaderini belirlemek ve kültürlerini korumak adına Galya'ya adeta akın etmişlerdir⁵⁴.

Attila, bir devletin tabiyeti için askerî bir galibiyetin şart olmadığını çok iyi bildiği için bu sefer sonunda zaten dinî ve siyasî olarak üstünlük kazanmış bir şekilde başkente dönmüştür. Aynı zamanda Katalan Düzlükleri Savaşı olarak tarihe geçen bu olay ile Batılı kaynaklara göre Attila mağlup sayılsa da son derece perişan edici şekilde sonuçlanan bu savaştan sonraki yıl Roma önlerinde yeniden görülmesi Batılı kaynakların iddiasını doęrulamamaktadır⁵⁵.

Galya Seferi'nden sonra 452 yılına gelindiğinde Attila bir kez daha İtalya seferine çıkmıştır. Aetius'un kazandığı sözde başarı yeni müttefikler bulma konusunda yardımcı olmuş hatta Doğu Roma'nın yeni imparatoru Marcian ile bile ittifak ihtimalini doğurmuştur. Attila bunların hepsinden haberdar olmuş ve elinde büyük bir koz bulundurmuştur. Aetius ile Theorismund'un yalnızca Galya seferi sırasında müttefik olduklarını yeni seferde Gotların Aetius'un yanında olmamasının kazandıracadığı avantajların farkında olmuştur. Bu durum onu cesaretlendirmiş ve 452 yılında Po Ovasına gelmiş, Roma'nın o zamanki başkenti olan Ravenna'ya ulaşmıştır. Günümüzde Venedik'ten Milano'ya kadar olan bütün şehirleri harap etmiştir. Hatta Milano sarayına geldiği zaman Doğu ve Batı Roma imparatorlarının ayaklarının altında altın dökerken tasvir edilen bir tablo bulunmaktadır. Attila bu kuşatma ile tahtta otururken tasvir edilebilecek duruma gelmiştir. Aquileia şehrini kuşatmış, şehrin surları önündeki leyleklerin davranışları kuşatmanın

⁵²Bazı tarihçilere göre ise Attila'nın kurduğu kağanlılık ne kadar toprak sahibi olursa olsun yine aynı tarihte yıkılacaktı, ayrıca Attila'nın oğulları da topraklara sahip çıkamayacak ve yine tarihte kalacaktı.

⁵³Man, *a.g.e.*, pp. 2.

⁵⁴Altheim, *a.g.e.*, s. 330.

⁵⁵Altheim, *a.g.e.*, s. 323-324.

gidişatı hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Leyleklerin bu şekilde davranışları kadim Türk kültürünün bir yansıması olarak Attila'ya ipucu vermiştir. Son derece üstün duyulara sahip bir kuşun Aquileia'yı terk ediyor olması şehrin artık güvenli olmadığı anlamına gelmiş ve Attila birliklerine şehrin düşmek üzere olduğu mesajını bu durumu kullanarak vermiştir. Nasıl ki bir inek Ares'in kılıcını Attila'ya getirerek ona dünya hakimiyetini müjdelemişse bunun da bir işaret olabileceğini düşünmüştür⁵⁶. Attila Aquileia kuşatması ile Tanrı'nın kılıcı unvanının hakkını vermiş ve hayatta kalarak kendinden kaçanları bataklıklara doğru sürüklediği için Venedik şehrinin kurulmasına yol açmıştır⁵⁷. Batı Roma İmparatorluğu bu sırada çökmüş olsa da Aetius'un önderliğinde hala bir gücünün bulunduğunu da göz ardı etmemek gerekir⁵⁸. Ancak Batı Roma'nın bu büyük tehdit karşısında teslim olduğunu Papa aracılığı ile bildirmesi üzerine Attila İtalya'dan geri çekilmiştir. Attila Roma ve Konstantinopolis'i (İstanbul) alamamıştır ama Galya'nın kalbinde bulunan Loire'da atlarını sulayabilecek, bir sonraki yıl da Po'da banyo yapabilecek duruma gelmiştir. Bu nedenle Attila literatüre adını sadece üstün bir barbar olarak değil, bir kahraman olarak yazdırmıştır⁵⁹. Çoğu tarihinin Papa Leo ile görüşmesinin ardından geri çekildiği yönündeki görüşleri doğru değildir; asıl sebep Attila'nın ordusunu kasıp kavuran salgındır ve bu geri çekilmeye daha etkili olmuştur⁶⁰. Hatta Papa Leo ile görüştüğü sırada Papa'nın Attila'yı bu konuda uyardığı, eğer ordusunu getirirse askerlerinin vebadan ölebileceğini söylediği kaynaklarda geçen bilgiler arasındadır. Ancak bu sırada Attila'nın ordusu zaten veba tarafından vurulmuştur ve Attila salgın hakkında epey bilgi sahibi olmuştur⁶¹.

Attila 452 yılından sonra Tuna'daki topraklarına çekilmiştir⁶². Attila İtalya Seferi'nde iken İmparator Marican'da boş durmamış onun yokluğundan faydalanarak Panonya'ya asker göndermiş ve Hun yerleşimlerini tahrip etmiştir. Attila bir anda iki merkezli bir savaş

⁵⁶Altheim, *a.g.e.*, s. 332.

⁵⁷Babcock, *a.g.e.*, pp.15.

⁵⁸Hughes, *a.g.e.*, pp. 750.

⁵⁹Man, *a.g.e.*, pp. 2.

⁶⁰Babcock, *a.g.e.*, pp. 9.

⁶¹Charles L. Mee Jr. *The Pope vs. Attila the Hun*, New Word City, 2014, pp. 29.

⁶²Bóna, *a.g.e.*, s.98.

içerisinde kendisini bulmuş ve Aetius da Hunları çok iyi tanıyan bir kumandan olarak İmparatora yardımcı birlikler göndererek Attila'yı endişeye sürüklemiştir. Kendi ülkesinin tehlike altında olduğunu anlayan Attila imparatora elçi göndererek eğer ilerleyişini durdurmaz ve vergilerini ödemezse Roma eyaletlerini yağmalamakla tehdit etmiştir. Ancak bu hesaplaşma hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Zira Attila 453 yılında Germen veya Frank asıllı İldiko adlı bir kadınla evlendiği gece vefat etmiştir⁶³. Bir Antikçağ efsanesine göre de aynı gece bu azılı düşmanla nasıl baş edeceğini düşünen İmparator Marcian'a rüyasında bir tanrı görünmüş ve ona Attila'nın kırık yayını göstermiştir⁶⁴.

Erken Ortaçağ döneminin sonlarında ortaya çıkan bütün efsaneler kökenlerini Attila'nın İtalya ve Galya seferlerinden almışlardır. Hatta bu efsaneler sanatçılara oldukça fazla malzeme sağlamışlar, Hunlarla ilgili sayısız sanat eserinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamışlardır. Özellikle Raphael'in freskinde Papa Leo'nun Hz İsa'nın havarileri Aziz Petrus ve Paulus ile birlikte surlar önünde Attila'nın Roma'yı yağmalamaması için karşı karşıya gelmesi ve adeta yalvarır şekilde hareket etmesi de en öne çıkan detaylardandır. Attila Leo ile görüşmeye at sırtında, iyi silahlanmış, etrafa korku saçan ordusu ile birlikte gelmiştir. Atın üzerinde heybetli görüntüsü ile karşı tarafı ezen Attila Neredeyse atının sırtına yapışmış olan Attila görüşme sırasında atından hiç inmemiştir⁶⁵. Arkasında büyük, uğultulu bir ordusu vardır⁶⁶.

Bu kadar güçlü bir yönetim sergileyen Attila'nın kağanlığı ölümünden sonra çok uzun sürmemiş ve hâkimiyeti altındaki toplulukların birer birer isyan ederek bağımsızlıklarını ilan etmeleri üzerine kağanlık bir daha toparlanamayarak yıkım sürecine girmiştir⁶⁷.

Sonuç olarak Attila'nın Galya Seferi ve bu sefer sonrasında Katalan düzlüklerinde yaşanan savaş her iki tarafa da birbirlerine karşı üstünlük

⁶³Altheim, *a.g.e.*, s. 332-334.

⁶⁴Bóna, *a.g.e.*, s.99.

⁶⁵Mee Jr. , *a.g.e.*, pp. 6-7; Ammianus Marcellinus, *Complete Works*, Delphi Classics, 2016, pp. 569.

⁶⁶Hatta ö dönemde kendileri için yapılan tasvirler oldukça ilgi çekicidir. Kimi "kurt gibiler" derken, kimisi "şeytani devler" olarak görmüş, bir başkası ise "kuzeyin en kötü şöhrete sahip çocukları" demiştir. Bkz: Mee Jr., *a.g.e.*, pp. 11.

⁶⁷Gyula Moravcsik, *Byzantinoturcica*, C:1, Brill, Leiden 1983, s. 58.

sağlayamadıkları için kesin bir zafer getirmemiştir. Ancak hem Attila hem de Aetius sefere başlamadan önceki hedeflerini gerçekleştirme olanağını da bulmuşlardır. Ayrıca bu sefer ve savaş Batı'nın dimağında her zaman canlı tutulmuş ve bunun gelecek nesillere aktarımı sanat eserleri ve efsanelerle yüzyıllarca taşınarak derin ve bir o kadar da korkunç bir Attila algısının oluşmasına zemin hazırlanmıştır.

Resim 5.Attila'nın 451 ve 452 yıllarındaki Batı seferlerini gösteren harita⁶⁸

⁶⁸Fields, *a.g.e.*, pp. 30.

Kaynakça

Altheim, Franz, *Geschichte der Hunnen*, Vierter Band, Walter de Gruyter, Berlin 1975.

Ammianus Marcellinus, *Complete Works*, Delphi Classics, 2016.

Babcock, Michael A., *The Night Attila Died*, Berkley Books, New-York 2005.

Boná, István, *Das Hunnenreich*, Konrad Theiss Verlag, Corvina 1991.

Fields, Nic, *Attila the Hun Leadership, Strategy, Conflict*, Osprey Publishing, 2015.

Goffart, Walter, *The Narrators of Barbarian History (A.D. 550-800)*, Princeton University Press, 1988.

Gordon, Colin Douglas, *The Age of Attila*, The University of Michigan Press, 1961.

Gracanin, Hrvoje, "The Western Roman Embassy to the Court of Attila in A.D. 449", *Byzantinoslavica*, Vol: LXI, Prague 2003, pp. 53-74.

Hughes, Ian, *Aetius Attila's Nemesis*, Great Britain 2012.

Jäger, David, *Plündern in Gallien 451-592*, De Gruyter, Berlin 2017.

Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken, İstanbul 2007.

Kazdal Aşşe, *Bizans Kaynaklarından Zosimus ve Malalas'ın Eserlerinde Türkler (Tercüme, Tahlil)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

Laszló, Gyula, "The Significance of the Hun Golden Bow", *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Tom: I, No: 1-2, Budapest 1951, pp. 91- 104.

Maenchen- Helfen, Otto, *The World of the Huns*, University of California Press, London 1973.

Man, John, *Attila The Barbarian King Who Challenged Rome*, Thomas Dunne Books, New York 2006.

Martens, Wilhelm, *Jordanes Gotengeschichte Auszügen aus seiner Römischen Geschichte*, Leipzig, Franz Dunder Verlag, 1884.

Mee Jr, Charles L., *The Pope vs. Attila the Hun*, New Word City, 2014.

Moravcsik, Gyula, *Byzantinoturcica*, C:I, Brill, Leiden 1983.

Moravcsik, Gyula, *Byzantinoturcica Sprachreste der Türkvölker in den Byzantinischen Quellen*, C:II, Brill, Leiden 1983.

Schultheis, Evan Michael, *The Battle of the Catalaunian Fields AD 451*, Pen&Sword Military, Philadelphia 2019.

The Complete Works of Sidonius Apollinaris, Delphi Classiscs, 2017.

Thompson, Edward A, *A History of Attila and the Huns*, The Clarendon Press, Oxford 1948.

Twyman, Briggs L., "Aetius and the Arsitocracy", *Historia: Zeitschrift für die Geschichte*, Vol:XIX, No:4, 1970, pp. 480-503.

Extended Abstract

The European Huns, one of the most powerful representatives of ancient Turkish history in Europe, have made their mark in Europe from the moment they started to appear on the stage of history from the Pannonian geography where they settled. Their military strategies, which they carried out in a very planned manner, were shaped within the framework of the understanding of the state organization they brought from Turkestan, and with these aspects they showed that they were different from all communities and states in Europe. The Hun foreign policy, the foundations of which began to be laid under the leadership of Balamir, the first ruler of the European Huns, made great progress in the Uldiz and Rua periods and reached its peak when Attila came to power.

During the Rua period, the Western Rome was helped against the Eastern Rome, and the foreign policy of Uldiz was continued. The first relations with Aetius also started during the Rua period, and Hun auxiliary troops were sent during his reign. Aetius had friendly relations with the Huns, and thanks to them, he was able to eliminate the Western Goths in Gaul in 425-427. In fact, Attila was given the title of master of Western Roman soldiers. Attila, of course, did not accept this to take command of the Roman troops. In this way, he got plenty of grain and was able to provide for his troops. Thanks to his sharp intelligence, superior abilities in the military field and his spirituality, he has achieved great success from the moment he became the head of the state. In the light of the state tradition inherited from his ancestors and the Turkish idea of world domination, he shaped the foreign policy of the European Hun Khanate and gave the most powerful states of the region hard times. By signing the Margus Peace Treaty with the Eastern Roman Empire in 434, he turned his direction to the Balkans. The conditions of the Anatolius Peace, which was made as a result of the first and second Balkan Campaigns in 441 and 447, forced the Eastern Roman Empire economically and diplomatically, and it was also an indication that the Huns had actually dominated Eastern Rome. Thinking that it was the turn of the Western Roman Empire, Attila made the necessary preparations and realized the Gallic Expedition, one of the historical turning points in both Turkish and European history. The Battle of the

Catalan Plains, in which the Western Roman coalition armies and the Hun coalition armies faced each other during the campaign, resulted in many casualties. Attila marched on Rome again the following year to fulfill the requirements of his foreign policy. As a result, the encounter between Attila and Pope Leo, who had a great place in history and art, took place. This encounter set an important example as a reflection of the perception of Attila and Huns and has already formed the basis of their perception in the West.

One of the main Byzantine sources giving information about the Gallic Expedition is the work of the Egyptian Olympiodoros. The detailed information he gave about Italy, Gaul and Spain is important, if not contemporary, for the Gallic Expedition. Gregory of Tours also gives detailed information about the Gallic Expedition in the context of Aetius' defense of Gaul against Attila. The information he gave about the Huns can be explained by associating it with the title of "God's whip". Because, in the second part of his work, he explains that the Huns' Gallic Expedition came as a punishment and that Attila was brought before him as a punishment, just like Israel in the Old Testament, as a result of the sins committed by the emperor of the Merovingian Dynasty against the church. He even strengthens these views by saying that Attila had withdrawn the siege that he had previously carried out on the city of Orleans with the influence of divine forces. He says that the victory of Aetius depends on this, or he cannot prevail against Attila.

Bishop Sidonius Apollinaris, who is also a poet, in his works describing the events experienced by the aristocratic class, describes the events in the Gaul region and the Catalan Plains in detail. Sidonius Apollinaris, in his praiseworthy poem he wrote to Emperor Avitus, includes the lines "all the barbarians poured out from the north into Gaul at once" regarding the Gallic Expedition.

Attila made the Gallic Expedition in 451 with his forces consisting of mainly Germans, Gepids, Ostrogoths, Rugis, Skirs led by Edekon, Alamans, Heruls and Burgundians. It was a war in which all peoples from İdil to the Atlantic came together.

Attila expressed his wishes by writing a letter to Rome before embarking on the Gallic Expedition. He sent this letter especially in order

to break the alliance between the Goths and the Romans. At the same time, he wrote a letter to the Goths, asking them to fight on their side against the Romans. Because Attila had already made up his mind to embark on the Gallic Expedition, and with these letters he carried out a policy directed only against the enemy forces. Already before the letters reached their destination, Attila had already deployed his army to Gaul.

From Byzantine sources, Jordanes says that Attila's army consisted of 500,000 men, but no so-called barbarian society in Late Antiquity had this number of soldiers. Likewise, even the Roman army could not reach these numbers. Therefore, the reason why Jordanes says this is nothing but laying the groundwork for the exaggeration of the victory. On 19 June 451, the army under the command of Aetius and Attila's troops met first, but the Franks and the Gepids clashed for an unknown reason and suffered great losses. With the help of the Germans and Slavs, Attila faced the Roman army under the command of Aetius on the Catalan plains on 20 June 451 again with his army of 200,000 people.

There are various opinions regarding the number of Attila's army. While some ancient writers say five hundred thousand, modern writers claim that they are as many as thirty thousand. However, it should not be surprising that the army of the Huns seems so large, considering that the army does not only consist of people, but also the existence of auxiliary elements such as wagons and horses. Because this situation, which brought along a psychological superiority to the other side from the beginning, caused a situation in favor of the Huns at the beginning of the war. In addition, other contemporary writers give a more or less similar figure, which has been interpreted as a reflection of the panic created by Attila. This panic is so great that one of the contemporary authors, Sidonius Apollinaris, even mentions the tribes that came with Attila who had already disappeared.

Attila crossed the Rhine and sent the left wing of his army towards Metz, and the right wing towards Paris and from there to Orleans. When Attila left Gaul, he left behind a group of looted cities. Cities were able to recover after a long time with the cooperation of the people and their rulers.

During the war, Attila followed the traditional path tactically, placing cavalry on the flanks, knowing that Aetius would deploy his cavalry on the flanks. Thus, he would be able to dominate the position in the center and surround the enemy in a circle. First of all, Attila's horsemen, who took action to wear out the enemy from afar, would come one after another, shower the other side with arrows and retreat. In addition, a two-way attack was planned by shooting arrows from high altitudes to the areas where they would descend vertically. These tactics were the reason why the Huns had such a devastating effect in the wars. This would continue until the enemy was weakened and demoralized. Then they would approach for the actual encounter. However, this was not the case in the Catalan Plains. Aetius was not a classical Roman general. He knew the Huns very well. He foresaw Attila's tactics and deployed the Alans, who had more or less the same war tactics as the Huns, in the centre, so that the Huns, acting from above, could face the Alans. The Alans, who had been fighting in the Roman army for many years, would hinder the Huns' hit-and-run tactics. Aetius hoped that this would confuse Attila about which wing to turn to, and planned to buy time to destroy Attila's wings. During the war, Attila's forces occupied the hill to the right of Aetius, while Aetius captured the left side facing the Gepids. With the help of the Visigoth troops under Theorismund and the Alans, Aetius had reached a strong position, having succeeded in capturing the hill. Attila was supposed to get him out of this strong position, but they were repulsed as they climbed the uphill slope. When his army was demoralized, Attila told them that to reassure them, they dominated the high places and that the enemy avoided fighting in the squares. Meanwhile, Theodoric died on the battlefield, as said by the oracle Attila consulted before the war. His son Theorismund, who took over the troops, located Attila and attacked. Attila was forced to retreat and there was great confusion in the army, including the allied troops. At night, everyone retreated to their headquarters, and the next day, feeling as if they had won the battle, Aetius' troops nevertheless acted cautiously. Because they knew that Attila would not flee from war unless he suffered a great disaster.

Although there are debates about the winner and defeat of the war in the region called the Catalan Plains by ancient historians, western sources write that Attila was defeated. However, looking at what

happened, this issue becomes open to debate. Because the West recorded this war in the literature as an extremely decisive war in which Europe got rid of the Huns and showed it as the greatest victory of Western Rome. But reality is not like that. Judging by the huge losses, neither side won. In fact, Attila appears to be more successful, holding together the remainder of his multi-tribal army, retreating to the Hungarian plains and attacking again the following year.